

RAHBAR SHAXSIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Abduraimova Shoxista Gulyamovna

Buxoro viloyati Buxoro shahar 18- KTIMTT direktori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16538729>

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti (MTT) direktori lavozimiga qo'yiladigan pedagogik, psixologik, boshqaruvchanlik va axloqiy talablar tahlil qilinadi. MTT direktori nafaqat ma'muriy, balki tarbiyaviy va metodik faoliyatning ham markaziy shaxsidir. Mazkur maqola orqali rahbarning kasbiy kompetensiyasi, yetakchilik qobiliyati, innovatsion yondashuvi hamda bolalar bilan ishlash madaniyatiga bo'lgan munosabatlariga urg'u beriladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, rahbar, zamonaviy usullar, uzluksiz ta'lim, bolalar, boshqaruv madaniyati, pedagog.

Maktabgacha ta'lim tizimi har bir jamiyat taraqqiyotining poydevoridir. Bolalik – bu inson shaxsiyati shakllanishining eng muhim bosqichidir. Shu bois, maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini samarali tashkil etish, u yerda faoliyat yuritayotgan pedagogik jamoani boshqarish va bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda tashkilot rahbari – direktorning o'rni beqiyosdir. Direktorning kasbiy va pedagogik sifatleri, rahbarlik qobiliyatlari hamda insoniy fazilatlari butun jamoaning ishlash muhitiga va natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Rahbar - bu professional menejer bo'lib, uning asosiy maqsadi ishlab chiqarishni, ijodiy mahsuldorlikni, xodimlarning faolligini oshirish, ishlab chiqarish va boshqaruv xodimlarining ulushi va sonini kamaytirishga e'tibor qaratish, kadrlarni tanlash va joylashtirish siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish, shu bilan bog'liq muammolarni hal qilishdir. Kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish; bu keng bilim doirasiga ega bo'lgan shaxs, ammo uning eng qimmatli sifati, agar kerak bo'lsa, mutaxassislarining xizmatlaridan foydalanish qobiliyatidir.

Ushbu funktsiyalarni amalga oshirish uchun rahbar zarur fazilatlarga ega bo'lishi kerak. Ular odatda uch guruhga bo'linadi: professional, shaxsiy va biznes.

Rahbarning shaxsiy fazilatlari hurmat va e'tiborga sazovor bo'lishni xohlaydigan boshqa xodimlarning fazilatlaridan unchalik farq qilmaydi, shuning uchun ularga ega bo'lish ham muvaffaqiyatli etakchilik uchun zaruriy shartdir:

- Yuqori axloqiy me'yorlar;
- Jismoniy va ruhiy salomatlik;
- Yuqori darajadagi ichki madaniyat;
- Odamlarga nisbatan sezgirlik va xayrixohlik;
- Optimizm, o'ziga ishonch.

Rahbar va bo'ysunuvchi o'rtasidagi muloqotning mazmuni va xususiyatlarini ko'rib chiqishdan oldin, boshqaruv aloqasi tushunchasini kiritish kerak, chunki "ishbilarmonlik aloqasi" atamasi bu vaziyat uchun juda kengdir. Axir, u, masalan, shifokor va bemor, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqotni ham qamrab oladi. Rahbar va bo'ysunuvchi o'rtasidagi muloqot umuman boshqaruv faoliyati bilan uzviy bog'liqdir. Boshqaruvdagi "o'zaro bog'liqlik" g'oyasi bizga rahbarning faoliyatida aloqani aniq nima belgilaydi degan savolni batafsil ko'rib chiqishga imkon beradi. Umuman olganda shuni aytish mumkinki, aloqa orqali boshqaruv tashkil qilinadi va amalga oshiriladi. Ta'sir qilishning o'ziga xos funktsiyasi tufayli aloqa uning turli ishtirokchilarining harakatlarini muvofiqlashtirishga imkon beradi.

1. Direktor shaxsiga qo'yiladigan umumiy talablar

- Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori;
- Oliy pedagogik ma'lumotga ega bo'lishi;
- Kamida 3 yillik pedagogik ish tajribasiga ega bo'lishi;
- Pedagogik etika va didaktikani chuqur bilishi;
- O'zini doimiy ravishda rivojlantirib borishga intilishi;
- Bolalar psixologiyasi va yosh xususiyatlarini yaxshi bilishi;
- Innovatsion texnologiyalarni bilishi va ularni amaliyotga joriy eta olishi lozim.

2. Pedagogik talablar

Pedagogik talablar direktorning kasbiy va tarbiyaviy faoliyatiga oid bo'lib, quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarish: Direktor pedagogik jamoaning ishini muvofiqlashtirib, davlat ta'lim standartlariga mos ravishda mashg'ulotlarning sifatini ta'minlashi zarur.
- Metodik yetakchilik: Pedagogik xodimlarning ilmiy-metodik tayyorgarligini oshirish bo'yicha muntazam seminar va treninglar tashkil etishi kerak.
- Tarbiyaviy yondashuv: Har bir bola bilan shaxsiy yondashuv asosida ishlash, ular bilan mehrli va ehtiyotkor munosabatda bo'lish, bolaning ijtimoiy-psixologik muhitga moslashuviga e'tibor qaratish.
- Kasbiy axloq: Direktor har doim pedagogik etika, adolat, halollik, mas'uliyat kabi tamoyillarga sodiq bo'lishi kerak.

3. Psixologik-kommunikativ ko'nikmalar

Rahbar quyidagi psixologik jihatlarga ega bo'lishi lozim:

- Emosional barqarorlik: Stressli vaziyatlarda o'zini bosib ola olish, ijobiy muhit yaratish;
- Muloqot madaniyati: Xodimlar, ota-onalar va bolalar bilan sog'lom muloqot olib borish;
- Psixologik sezgirlik: Jamoada yuzaga kelgan ixtiloflar, nizolarni to'g'ri hal qila olish;
- Empatiya: Atrofdagilar hissiyatini his qila olish va mos ravishda javob qaytara bilish.

4. Innovatsion yondashuv va boshqaruv madaniyati

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimi raqamlashtirilmoqda va zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilmoqda. Shu bois, direktor quyidagilarga tayyor bo'lishi zarur:

- Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish: Elektron jurnal, interaktiv darslar, STEAM-elementlaridan foydalanish;
- Strategik rejalashtirish: Ta'lim tashkilotining rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish;
- Monitoring va tahlil qilish: Ta'lim sifatini baholash, natijalar asosida chora-tadbirlar ko'rish.

5. Ota-onalar bilan ishlash madaniyati

Direktor:

- Ota-onalar bilan doimiy hamkorlik aloqasini yo'lga qo'yishi;
- Ularning fikrini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini takomillashtirishi;
- Ota-onalarga pedagogik va psixologik maslahatlar berib borishi kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori – bu faqat boshqaruvchi emas, balki pedagogik jamoaning yetakchisi, bolaning eng muhim yosh davrida ta'lim-tarbiyasini boshqaruvchi muhim shaxsdir. Uning kasbiy mahorati, pedagogik kompetensiyasi, boshqaruv qobiliyati va

insoniy fazilatlari orqali ta'lim muassasasining muvaffaqiyati ta'minlanadi. Shuning uchun direktor shaxsiga qo'yiladigan pedagogik talablar har tomonlama puxta asoslangan bo'lishi zarur.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 16 dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" gi O'RQ-595 son Qonuni. <https://lex.uz/uz/docs/4646908>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 oktyabrda "Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi PF-6097-sonli Farmoni. <https://lex.uz/docs/5073447>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvarda "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60 sonli Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/5841063>
4. A.A. Abdullayev. System of information and communication technologies in the education. Science and world International scientific journal 2 (№ 5)
5. Kalmuratov T.N. Issues of Improving the Management of Family Non-Governmental Preschool Education Organizations. International Journal of Social Science Research and Review, <http://ijssrr.com> editor@ijssrr.com Volume 4, Issue 4 November, 2021 Pages: 135 139.5 bet
6. Valiyeva F.R. To Develop Professional Training of Professional Education Specialists by Ensuring //International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD) Special Issue on International Research Development and Scientific Excellence in Academic Life Available Online: www.ijtsrd.com e-ISSN: 2456 – 6470 2021
7. Olimov Q.T, Li D.Ye, Mavlonov N.Sh, Technology of creation electronic textbooks on special disciplines for vocational education, J: Xalqaro ilmiy jurnal "Vestnik nauki" 2020-yil 23-fevral № 2 (23)v
8. Pedagogika asoslari. O'quv qo'llanma – T.: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2021.
9. Tohirova D. "Rahbar pedagog shaxsining kasbiy kompetensiyasi", Ilmiy-amaliy jurnal, 2023.
10. Abdullaeva M. "Maktabgacha ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayoni", Toshkent, 2022.